

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

VLASTENEČTÍ PEDAGOGOVÉ A JEJICH VLIV
NA SOCIALIZACI NÁRODA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

Vypracoval:
Zdeněk Vostřel

Brno 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Vlastenečtí pedagogové a jejich vliv na socializaci národa zpracoval samostatně a použil literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce. Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V dne

.....
Podpis

Poděkování

Děkuji panu PhDr. Miloslavu Jůzlovi, Ph.D. za metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce. Děkuji všem přednášejícím za přístup a podporu po celou dobu studia, kterou mně i ostatním studentům poskytoval. Také bych chtěl poděkovat svým blízkým, rodině, mým kolegům, spolužákům za pomoc, podporu, a to nejen při zpracování bakalářské práce, ale po celou dobu studia.

Zdeněk Vostřel

OBSAH

ÚVOD	4
1. KAPITOLA	6
1.1 Jednota bratrská	6
1.2 Jan Blahoslav	8
1.3 Jan Amos Komenský	12
2. KAPITOLA	20
2.1 Národní obrození k vlastencům 18. a 19. století	20
2.2 Marie Terezie	22
2.3 Johann Ignaze Felbiger	26
2.4 Jakub Jan Ryba	28
2.5 Bernard Bolzano	30
2.6 Jan Vlastimír Svoboda	32
2.7 Karel Slavoj Amerling	33
2.8 Gustav Adolf Lindner	34
3. KAPITOLA	36
3.1 Současnost	36
4. KAPITOLA	39
4.1 Popis problému	39
4.2 Popis zkoumaného vzorku	39
4.3 Výzkumná otázka	40
4.4 Metoda výzkumu	40
4.5 Analýza a interpretace výsledků výzkumu	40
4.6 Shrnutí	42

ZÁVĚR	44
RESUMÉ	46
ANOTACE	47
KLÍČOVÁ SLOVA	47
ANNOTATION	47
KEYWORDS	47
LITERATURA	48
INTERNETOVÉ ODKAZY	50
PŘÍLOHY	51

ÚVOD

Obsahem bakalářské práce je souhrn všech studijních postupů a vědomostí, získaných během studia na Institutu mezioborových studií v Brně. Jedná se především o znalosti a dovednosti pro práci s textem, zpracování obsahu literatury a její hodnocení. V bakalářské práci je čerpáno z dostupných písemných pramenů, které mohou obsahovat relevantní informace, týkající se dané problematiky.

V této práci je nastíněna doba, ve které byl položen základní kámen českého vlastenectví, ale také další období nesoucí prvky vlasteneckých činů. Jedna z linií naší historie, která měla za úkol přenášet myšlenky vlastenectví a odkazy vlasteneckých činů na další generace. Vybrané osobnosti a autoři, kteří své dílo, nebo alespoň jeho poměrnou část, věnovali snaze o změny národního smýšlení. Svými hodnoceními, reakcemi a postoji, tak dávali najevo nespokojenost, která se odrážela v chování celé společnosti. Každá společnost prochází nikdy nekončícím vývojem – socializací. Vlivy na tuto socializaci – vývoj českého národa ve formě písemných pramenů a děl vybraných vlasteneckých pedagogů jsou uvedeny a doplněny o komentář.

V této práci je jako hlavní zpracovávané období 18. a 19. století. Ale jsou také zpracovány myšlenky pedagogů, osobností, které působili ještě dříve. Jde tedy o to, zpracovat texty a díla autorů, osobností, které můžeme považovat právem za velikány v oblasti pedagogické, ale především na poli vlastenectví. Dle mého názoru se jedná o jakýsi opravdový počátek vzdělávání, nebo obrovského úsilí o vzdělávání národa českého, jako nástroj pro uvědomování si vlastní identity a příslušnosti k české zemi a národu. Tady můžeme hledat ty základy, položené pro dobro všeho lidu, které je, mimo jiné, přinášeno formou učení a poznáváním nového.

Socializace je trvalý měnící se a hlavně nezastavitelný systém změn ve společnosti. I u národa českého byl, je a bude socializační vývoj neustálý, na kterém se nejvíce podílí právě výchova a vzdělání budoucích generací, které svým přispěním ve všech oblastech ovlivňují celý vývoj. Ovšem i způsob vzdělávání, jeho náplň a zaměření, je ovlivněn samotnými poměry ve společnosti.

Hlavní cílem bakalářské práce je zdůraznit a uvést jasné a zřetelné základy českého vlastenectví. Uvést, kde jsou počáteční myšlenky osobností českého národa a jak se zasloužily o rozvoj češství na našem území. Základem pro rozvoj našeho národa, pro vlastenectví k naší zemi, k našemu jazyku a kultuře samotné, je působení církve v podobě Jednoty bratrské. A především činy, které svým učením a psaním textů vykonala. Jako hlavní zakladatelé jsou v této práci vyzdviženi Jan Blahoslav a Jan Amos Komenský, kteří působili právě v Jednotě bratrské.

1. KAPITOLA

1.1 Jednota bratrská

Jednota bratrská se řadí mezi křesťanské protestanské (reformní) hnutí. Byla založena v roce 1457 pod vlivem učení Petra Chelčického. Na počátku založení této odnože církve byla především snaha o život v bratrské lásce, bez zkažeností okolního světa, na pozadí vlivu husitů. Posléze byl v Jednotě bratrské stanoven řád, který vedl bratry k životu a který měl být naplněn dobrými skutky. Jednota bratrská byla odpovědí na poměry v církvi. Jednalo se o radikální reformu pojetí víry v Boha. Hlavní myšlenkou byla křesťanská církevní svoboda. Neuznávali papeže, respektive hierarchii katolické církve. Ve spoustě církevních obřadů a zvyků měla Jednota bratrská svá vlastní pravidla, např. při vstupu dětí do Jednoty bratrské požadovali nový rituál křtění atd. [1]

Zmíněný Petr Chelčický měl velký vliv na tuto radikální reformu, která vedla k založení Jednoty bratrské. Zejména jeho učení, které se neslo v duchu sociální spravedlnosti. O samotné osobě Petra Chelčického panují dodnes určité nejasnosti. Jak v datech o jeho narození, tak i jeho jména. V dostupných pramenech se uvádí, že pocházel z venkova, což mělo zásadní vliv na jeho náhledy v otázkách sociálních, teologických a filozofických. Odmítal násilí ve službě pro církev. Nebyl příznivcem rozdělení společnosti na stavy a požadoval rovnost všech lidí. Jeho přínos začíná ve studiu, respektive v samostudiu písemných pramenů, které byly psány česky a které pak následně prezentoval na veřejnosti. Velice se orientoval v Bibli, kterou právě svými názory a postoji přednášel. Čerpal z doby husitství, která byla pro něj inspirativní. [2] V tomto učení pokračuje Jednota bratrská a její dva hlavní představitelé, kteří jsou uvedeni v následujících podkapitolách.

1 ŘÍČAN, Rudolf. *Dějiny jednoty bratrské*. 1957. vyd. Praha: Kalich, 1957. 22 s.

2 *Ibid.*, 28 – 32 s.

Úpadek a zánik Jednoty bratrské byl predikován podepsáním *Vestfálského míru* [1], který ukončil v roce 1648 Třicetiletou válku. Tento mocensko – politicko – náboženský konflikt evropských zemí poznamenal další vývoj Jednoty bratrské. Zejména proto, že vládnoucí rod Habsburků nebyl nakloněn působení tohoto náboženského hnutí, a tak se členové Jednoty bratrské nemohli vrátit zpět do vlasti právě po sepsání mírových smluv. A na to reagoval Jan Amos Komenský svým dílem *Kšaft umírající matky Jednoty bratrské*. V tomto díle autor odkazuje na hodnoty náboženské a mravní pro příští generace, kdy po tom, co byl nucen opustit vlast, nepočítá s návratem. Jednota bratrská ovšem zcela nezanikla.

Na tebe, národe český a moravský, vlasti milá, zapomenouti také nemohu při svém již dokonalém s tebou se loučení, nýbrž k tobě se nejpředněji obracejíc, tebe pokladů svých, kteréž mi byl svěřil Pán, nápadníkem a dědicem nejpřednějším činím příkladem některých bohatých měšťanů římských i králů jejich pomezích, kteříž umírajíce dědicem věcí svých obec římskou vládu okršku zemského umírající, kšafy svými nařizovali. Věřím i já Bohu, že po přejití vichřic hněvu, hříchy našimi na hlavy naše uvedeného, vláda věcí tvých k tobě se zase navrátí, ó, lide český! A pro tuto nádeji tebe dědicem činím všeho toho, co jsem koli po předcích svých byla zdédila a přes těžké a nesnadné časy přechovávala, nýbrž i v čem koli dobrém skrze práci synů mých a požehnání boží rozhojnění jsem přijala, to všechno tobě zcela odkazuji a oddávám, zejména: Napřed milost k pravdě boží čisté, kterouž nám před jinými národy prvé službou mistra Jana Husa našeho ukazovati začal Pán a kterouž on s pomocníkem svým i jinými mnohými věrnými Čechy krví svou zpečetil a od níž Antikrist na onen čas chytrostmi svými na sněmu basilejském, teď pak mocí válečnou a ukrutnou tebe byl odvedl, já pak s syny svými, kteří za světlem jíti chtěli, posavad' se přidržeti jsem hleděla. Tvéť to jest dědictví, tobě před jinými národy dané, ó vlasti milá! Ujmiž se zase práva svého, když tobě milosrdenství prokáže Pán a pravdě své průchod navrátí Pán, slitovník tvůj. [2]

1 Vestfálský mír – uzavřený v německých městech Vestfálska dne 24. 10. 1648. Soubor mírových smluv, ukončující třicetiletou válku mezi Svatou římskou říší, Španělskem, Francií, Republikou nizozemských provincií a Švédskem. (Snaha rodu Habsburků o ovládnutí evropských zemí)

2 KOMENSKÝ, Jan Amos. *Kšaft umírající matky jednoty bratrské*. 1945. vyd. Brno: Českobratrské knihkupectví, 1945. 26 – 27 s.

1.2 Jan Blahoslav

Obr. 1 - Jan Blahoslav [1]

Úvodem několik slov o Janu Blahoslavovi. Tuto osobnost nejprve představím krátkými poznatky o jeho životě. Předně jde o člověka, kterého lze považovat za předchůdce dalšího významného učitele a který je také uveden v této práci. Nejprve je tedy v krátkosti přiblížen život Jana Blahoslava, a poté úryvky z jednoho díla, které vyjadřuje jasný postoj k výchově a vzdělání, jako prostředku pro rozvoj společnosti. Ačkoli se tento rozvoj týkal jen vnitřních poměrů v Jednotě bratrské, vzhledem k působení bratří v jejich síti škol, se tak nepřímo týkal všech.

Jan Blahoslav se narodil 20. února 1523 v Přerově. Byl českým humanistickým spisovatelem, teologem. Zabýval se historií. Pocházel z velmi dobře situované bratrské měšťanské rodiny. Základ jeho vzdělání získal v místě, kde se narodil - v Přerově. V roce 1540 začal studovat latinské gymnázium v Prostějově, pak také ve slezském Golbergu a dále na univerzitě ve Wittenburgu.

Od roku 1546 žil v Prostějově a po několika letech jej bratři vyslali do Mladé Boleslavi. V roce 1549 ještě krátce studoval v Královci a Basileji. Následně se opět vrací do Mladé Boleslavi, kde byl 1553 vysvěcen na kněze. Roku 1557 se stal biskupem Jednoty bratrské.

V roce 1558 začalo také jeho působení na Moravě. V moravských Ivančicích pak vedl a dal do pořádku archiv Jednoty bratrské. Jeho působení jako písař, bylo velkým přínosem pro samotné bratrstvo.

Jan Blahoslav miloval český jazyk. Velkou snahu věnoval propagaci názoru, že je nutné tento jazyk šířit pomocí psaného slova, kdykoli je to možné. Velice často se mateřského jazyka užívalo při bohoslužbách. Sám Jan Blahoslav používal tehdy velmi rozšířenou latinu jen v písemném styku při korespondenci se zahraničím. Snahou v jeho dílech bylo zejména oslovit širokou veřejnost na domácí půdě, a také na půdě Jednoty bratrské, ve snaze přesvědčit o potřebě dosažení nejvyššího vzdělání, které je možné získat. [2]

V době působení Jana Blahoslava byla Jednota bratrská pod vedením Bratra Augusta. Ačkoli se v této době dá hovořit o čilém ruchu a rozvoji činností Jednoty bratrské, ve všech oblastech tomu tak nebylo. Jednak Bratr August viděl veškeré spasení ve znalosti evangelia, ale také podléhal tlaku krále Ferdinanda I., který získal český trůn. Hlavním důvodem této nevole ze strany krále bylo nerespektování českých zemí, s jejich husitskými tradicemi. Toto vlastenectví bylo překážkou pro podmanění českého národa, zejména pro uvědomování si vlastního národního smýšlení. [3]

Jednota bratrská podporovala vlastenectví svými činy v oblasti vzdělávání - zakládala školy a v oblasti šíření písemného slova v českém jazyce - při šíření slova božího. To po čase vyvrcholilo ke krokům ze strany Krále Ferdinanda I. k potlačení činnosti Jednoty bratrské. Následovalo uvěznění bratří a také Bratra Augusta, jako představitele Jednoty bratrské. A zde pak působil Jan Blahoslav, jako vyjednávač za propuštění Bratra Augusta, které se nakonec uskutečnilo. Ovšem po návratu Jana Augusta nastaly mezi nimi názorové neshody, které vedly k sepsání krátkého protestního díla proti poměrům v Jednotě bratrské, v oblasti přístupu a náhledu ke vzdělávání bratří. Toto dílo nese název *Filipika proti misomusům*. [4]

1 http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Jan_Blahoslav.JPG

2 ŘÍČAN, Rudolf. *Dějiny jednoty bratrské*. 1957. vyd. Praha: Kalich, 1957. 178 – 230 s.

3 *Ibid.*, 143 – 145 s.

4 *Ibid.*, 179 – 184 s.

Ale již tuto snad někdo dí, že já učené a učení chválím. Ano, tak jest, že chválím to obé, i učení neb umění i umělé lidi, ale nechválím těch, ješto učení neb umění zle užívají. Příkladně dím: chválíme víno a chválíme i pití neb užívání vína, ale opilství a opilých nechválíme a sumou nechválíme zlého užívání dobrých, od boha daných věcí. Abusus non tollit rem - dobrý jest meč, avšak někomu dobře, jinému velmi zle posloužiti může.

Kdož uměním a učením pohrdá, jest podoben k tomu, kterýž by chtěl sukně, kabáty etc. sobě i jiným šíti, avšak krajčovského řemesla by neuměl, jemu se učiti nechtěl, ale je haněl a potupoval. Mnoho-li by takový mudrák provedl? Kdo tomu nerozumí? A ten, kdož by tomu nekrajčímu dal šaty dělati, pohrdna jinými krajčími dobrými a umělými, jak by na tom mnoho získal? Zvěděl by tudíž! Leč by snad na to přišlo, že by ti všickni krajčí uměli a v řemesle tom zvyklí se zbláznili a vztekli, takže by každému, kdož by jich užívati v čem chtěl, jedné škodu činili. Tuť by se musil člověk jinam obrátiti a se, jakž by mohl, opatřiti. [1]

V uvedeném díle Jan Blahoslav jednoznačně vyjadřuje svůj postoj ke vzdělání v Jednotě Bratrské, které podporuje. Je velmi rozhořčen nad přístupem vedení Jednoty bratrské, která vidí obavu ve vyšším vzdělávání kazatelů, jako ohrožení postavení Jednoty a ohrožení učení evangelia. Vyšší vzdělání kazatelů vidí vedení Jednoty jako dílo ďáblové a učení společně s vědou rozvrací církev. Tato církevní hnutí v obecné rovině odmítalo vzdělání jako takové. Toto krátké dílo Jana Blahoslava má význam a účel na poli boje za vzdělání a jeho zpřístupnění. Respektive zvrátit obavu ze vzdělanosti. Podle Jana Blahoslava je právě vyšší úroveň vědění kazatelů, tedy těch co šíří vědění, krok pro lepší budoucnost. Tento jeho krátký spis byl adresovaný vedení Jednoty bratrské, byl inspirující a nastartoval proces učení, který se šířil v Jednotě bratrské.

1 BLAHOŠLAV, Jan. *Pochodně zažžená*. 1949. vyd. Praha: Jan Laichter, 1949. 335 – 346 s.

Jan Blahoslav vypracoval *Gramatiku českou*, která bohužel byla dokončena v roce jeho úmrtí. Byl také iniciátorem českého překladu *Bible kralické*, která se považuje za velmi vlivné a významné dílo. Na pozadí doby, kdy byla Jednota bratrská utlačována a zakazována, vznikl tento překlad Bible. Přeložil Nový zákon (1564), jako šestou část. Bibli kralickou totiž přeložil Jan Blahoslav v šesti svazcích. Jedná se o rozsáhlé dílo, zejména pro komentáře, které byly k Bibli zpracovány. Přídomek „kralická“ byl přidělen dle místa, kde se tajně Bible tiskla. U Jana Blahoslava nesmíme také opomenout vytvoření jeho *Slabikáře*, jako školní učebnice. Tento název je ve školství užíván dodnes. [1]

1 ŘÍČAN, Rudolf. *Dějiny jednoty bratrské*. 1957. vyd. Praha: Kalich, 1957. 223, 285 s.

1.3 Jan Amos Komenský

Obr. 2 - Jan Amos Komenský [1]

Další významnou a bez nadsázky unikátní osobností je Jan Amos Komenský. V oblasti pedagogiky vypracoval a prosazoval mnohé zásady, které se v určité podobě využívají dodnes. Ovšem jeho díla nebyla jen pedagogická. Nicméně je to právě pedagogika, v době jeho působení vedená jako didaktika, tedy jakákoliv forma a způsob vzdělávání a výchovy, která má za následek vliv na myšlení lidí a následný tlak ve společnosti, vedoucím k lepším podmínkám žití.

O Janu Amosovi bylo napsáno mnoho literatury. Jeho životem a dílem se zabývá i samostatná věda - komeniologie. Není tedy třeba složitě analyzovat a shromažďovat jeho životní data. Nejprve jsou ve stručnosti uvedeny již známá data jeho životní pouti a po té dílo, respektive výběr statí z děl, které se váží k postoji, vyjadřujícím náhled na vzdělávání a výchovu, co by významný vliv na samotnou společnost, tedy jistě a nepochybně vliv na změny u českého národa.

1 <http://www.osobnosti.net/foto/j/jan-amos-komensky/7.jpg>

Narodil se 28. března 1592. Jako místo narození se udává Uherský Brod, ale také Nivnice a Komňa. V některých dokumentech se můžeme setkat s přípojkou k podpisu jako Nivnický (Nivanus, Nivnicensis). Je možné též usoudit, že jméno Komenský je spojeno se zmíněnou Komňou (Komňanský, Komenius). Byl českým teologem, filosofem, pedagogem a také spisovatelem. Pocházel z měšťanské rodiny. Jeho otec (Martin Segeš) byl významným členem Jednoty bratrské. Matka byla Anna Chmelová. Po smrti rodičů se o Jana starala teta ve Strážnici. V roce 1608 začal studovat na gymnáziu v Přerově. Zde byl velice oblíbený a je možné, že na tomto gymnáziu dostal přívlastek Amos. Po té odešel studovat do německého Herbornu.

Pak následoval Amsterdam a krátce studium na německé univerzitě v Heidelbergu. V roce 1614 se vrací na Přerovské gymnázium a působí zde jako rektor. 1616 byl vysvěcen na kazatele a povolán do Fulneku, aby zde působil také jako rektor. Ve Fulneku poznal svou první ženu (Magdalenu). V roce 1621 byl nucen opustit Fulnek (porážka stavovského povstání) a skrývat se. Nechtěl konvertovat (přijmout jiné náboženství) ke katolictví. V roce 1622 mu umírá žena a dvě děti na mor. Pak začal působit v Brandýse nad Labem, kde poznává svoji druhou ženu (Marie Dorota Cyrillová). 1625 odchází do exilu, do polského Lešna. V Lešně byl zvolen biskupem a zastává funkci zástupce rektora gymnázia. V tomto období se Komenský věnuje převážně pedagogice, a tam vzniká převážná část jeho děl, především z této oblasti. Jeho díla mu zajistila popularitu a věhlas, a tak je Jan Amos zván na univerzity různých evropských zemí. Nejprve tyto nabídky odmítá, avšak později jako první přijímá v roce 1641 pozvání anglického parlamentu. Po té přicházely další a další nabídky a Komenský je využívá jako prostředek k šíření svých myšlenek. Roku 1642 odchází do Švédska, kam byl pozván na reformu tamního školství. Měla zde vzniknout učebnice, která ale neměla dostatečnou podporu. Za to zde můžeme hovořit o vzniku první části díla *Obecná porada o nápravě věcí lidských*.

V roce 1648 se vrací zpět do Lešna a působí zde jako biskup. Po tomto návratu mu umírá jeho těžce nemocná manželka. Za nedlouho po této osobní tragické události se Jan oženil potřetí (asi o třicet let mladší Jana Gajusová). Když byl v 1648 uzavřen tzv. „Vestfálský mír“ (konec třicetileté války – mocensko náboženský konflikt nejen v Evropě), bylo z politické a náboženské situace jasné, že návrat Jana Amose do vlasti nebyl možný. K této době se váže dílo *Kšaft umírající matky Jednoty bratrské*. V roce 1561 je pozván knížetem Rákoczim do Sárospataku (Blatný potok, Maďarsko), kde měl provést reformu jeho školství a kde si také ověřil své pedagogické názory v praxi. Zde také vzniká *Orbis sensualium pictus* (Svět v obrazech). V letech 1654 – 1656 pobýval opět v Lešně, kde samozřejmě vznikají další díla. V roce 1656 lehlo polské Lešno takřka popelem. Komenský přichází o veškerý majetek a také drtivou část svých děl. V tom roce se uchyluje do Amsterdamu. Mezi jeho přátele patří např. dnes velmi známý malíř Rembrandt. Aktivně se snaží a účastní se mírových jednání pro ukončení války mezi Nizozemím a Anglií. Také se ale zhoršuje Komenského zdravotní stav a Jan Amos umírá 15. listopadu 1670. Byl pohřben jihovýchodně od Amsterdamu, v kostelíku ve městečku Naarden. [1].

Dílo, které je vybráno pro zkoumání a hledání vlivu na smýšlení národa, a tudíž i vliv na celou socializaci, se jmenuje *Velká didaktika*. U Jana Amose by bylo nepochybně přínosem uvést vícero děl, které v sobě nosí informace o důležitosti vzdělávání, co by přeměnu národa, a v případě Komenského, i takřka celého světa. Nemalá část jeho práce byla také věnována podpoře českého vlastenectví a vyzdvižení českého národního uvědomění. Na pozadí evropských událostí Jan Amos tvořil, respektive psal mnoho děl a spisů, které nebyly odrazem jen školních reforem, ale také jako reakce na jeho nucené putování po zemích, při potlačování české země a jejího obyvatelstva. Přesto jsou uvedeny úryvky, ve kterých je vystižen právě důraz na vzdělávání, jako prostředek pro vývoj a rozvoj obnovy české společnosti.

1 VOSTŘEL, Zdeněk. *Jan Amos Komenský: Orbis sensualis pictus*. Brno, 2009. Seminární práce. IMS Brno.

Nejúčinnějším způsobem této obnovy je řádné vzdělání mládeže.

15. *To však je hlavní věc, čemu nás učí Písmo svaté, že není jiné pod sluncem účinnější cesty k nápravě lidských poruch - nad řádné vzdělání mládeže. Šalomoun zajisté, když se nabloužil mezi všemi labyrinty lidských poblouzení a nanaříkal, že nelze napravit zvráceniny ani chyby sčísti, obrátil se konečně k mládeži, aby pamatovali ve dnech mladosti své na stvořitele svého, jeho se báli a ostříhali příkázání jeho: nebo na tom VŠECKO ČLOVĚKU ZÁLEŽÍ (Kaz. 12, 1. 13). A jinde praví: Vyučuj mladého podle způsobu cesty jeho; nebo když zestará, neuchýlí se od ní (Přísl. 22, 6). Tak- též David: Pojd'tež, dítky, poslouchajte mne, bázni Hospodinově vyučovati vás budu (Žalm 34, 12). Avšak i sám nebeský David a pravý Šalomoun, věčný syn Boží, s nebe seslaný, aby nás napravil, tutéž cestu nám jakoby vztyčeným prstem ukázal, když řekl: Nechte dítek přijíti ke mně a nebraňte jim, nebo takových je království Boží (Mar. 10. 14). Avšak k nám ostatním říkal: Neobráte-li se a nebudete-li jako pacholátka, nikoli nevejdete do království nebeského (Mat. 18, 3).*

Dítka jsou nejen předmětem, nýbrž i obrazem pravé obnovy.

16. *Ach, jakéž jsou to řeči! Slyšte je a pozorně rozvažujte i všichni lidé, co tuto mluví všech lidí mistr a pán! Jak pouze maličké vyhlašuje za způsobilé ke království Božímu, ba i za dědice téhož království! Pouze ty připouští k účasti na dědictví, kdo se připodobí maličkým. Ó, kéž vy, přemilé dítky, rozumíte této své výsadě nebeské! Vaše, hle, je všecka sláva a všecko právo na nebeskou vlast, kolik jí ještě zbývá v našem pokolení! Váš je Kristus, vaše posvěcení ducha, vaše milost Boží, vaše dědictví budoucího věku; vaše je toto všecko, protože vám to předně a neomylně, ba pouze vám samotným náleží, leč by se kdo uměl vám připodobit. Hle, my dospělí, kteří pouze sebe považujeme za lidi, vás za opičata, pouze sebe za moudré, vás za nerozumné, pouze sebe za výmluvné, vás za nemluvnat⁸: 'jsme již odkazováni do vaší školy! Vy jste nám dáni za učitele, vaše činy jsou dány činům našim za obraz a vzor! [1]*

¹ KOMENSKÝ, Jan Amos. *Vybrané spisy: Velká didaktika*. 1930. vyd. Praha: Komenium, 1930. 34 s.

Je znám fakt, že Komenský vypracoval mnoho spisů na téma školské reformy, o kterou se také zasadil. Mimo jiné žádal o demokracii ve výchově a vzdělání, tedy volný přístup všech ke vzdělání. Velký význam kladl na výchovu mládeže, což je dostatečně uvedeno v citovaných statích. Podle Komenského je veškerá změna národa ukryta ve vzdělání mládeže od nejútlejšího věku. Jeho myšlenky byly také pro svobodné vyznání a rovnoprávnost ve společnosti. A Komenský pokračuje...

Co znamená býtí rozumným tvorem?

3. *Býtí rozumným tvorem znamená býtí pozorovatelem, pojmenovatelem a poznavatelem všeho, tj. znát. Umět jmenovat a rozumět všemu, co všechno má svět; jakož je patrné (1. Mojž. 2, 19), Anebo jak vypočítává Šalomoun (Moudr. 7.17 atd.), znáti zařízení světa a moc živlů, počátek a kanec i prostředek časů, změny oběhu slunce a rozmanitost ročních dob, oběhy roku a polohy hvězd, přirozenost živočichů a povahu zvířat, moc větrů a myšlení lidská; rozdily rostlin a moc kořenů; jedním slovem, cokoli je tajné a zjevné atd. K tomu patří také znalost řemesel, jakož i umění řeči, aby (jak praví syn Sirachův) v žádné věci, stejně v malé jako ve veliké, nic nebylo neznámého (Sir. 5, 18). Neboť pak teprve bude skutečně moci uhájit jméno rozumného tvora, bude-li znáti poměry všech věcí. [1]*

Co znamená býtí pánem stvoření?

4. *Býtí pánem stvoření znamená všemu vykazovat patřičný účel a tím všecko obracet užitečně ve vlastní prospěch: mezi tvory všude si vésti královsky, tj. vážně a ctnostně (uznávajíc ovšem pouze jediného onoho úctyhodného stvořitele za vyššího, jeho anděly, své to spoluslužebníky, za souřadné, ostatní všechno za daleko nižší), přitom chránit důstojnost sobě propůjčenou, nedávat se v otrockou službu žádnému tvoru, ani svému vlastnímu tělu, všech věcí užívat svobodně k své službě a dobře vědět, kde, kdy, jak a pokud poslouchat těla, kde, kdy, jak a pokud býtí vhod bližnímu. Jedním slovem, umět rozumně ovládat pohyby i činy, vnější i vnitřní své i cizí. [2]*

1 KOMENSKÝ, Jan Amos. *Vybrané spisy: Velká didaktika*. 1930. vyd. Praha: Komenium, 1930. 56 s.

2 Ibid.

V těchto úryvcích z *Velké didaktiky* Komenský poukazuje na způsob percepcie okolního světa z pohledu dějů v přírodě, pomocí všech smyslů, které jsou člověku k dispozici. Znalost myšlení a zručnosti vede k rozvoji osobnosti, podle Komenského, a v neposlední řadě v podmínkách svobody člověka k poznávání, jako nástroje k proměnám světa k lepší budoucnosti.

V celém díle Komenského bychom našli mnoho důkazů o tom, kde vidí tento pedagog způsob napravování světa. V díle *Všenáprava* Komenský vybízí a oslovuje všechny, aby se podíleli na lepší budoucnosti. Nejprve je uvedeno, v kom vidí Komenský činitele změn a dále co je předmětem jeho nápravy světa. Ale také pokračování v práci Jana Blahoslava a Jednoty bratrské jako hnutí na podporu vzdělanosti v českých zemích.

III. PROSTŘEDKY K USTÁLENÍ OBCĀNSKÉHO ŘÁDU

Nemenší dovednost jest, co získáno, držet, než získat. Proto také nepostačí nalézt správné občanské zřízení a vyložit prostředky k němu, nevypátráme-li také cesty k jeho udržení. A poněvadž se věci udržují týmiž prostředky, jimiž vznikly, musíme také v našem případě dbáti těchže složek, jichž jsme dbali při hledání dobrého řádu; jsou to osoby, věci, činnosti.

Osoby, zachovávající stát nebo kteroukoli větší společnost, jsou vzdělanci, duchovní a vladaři jakožto zachovatelné světla, pokoje a lásky Boží. To jest, jako v téže obci má bdíti nade všemi bez výjimky (děti v to počítaje) světský úřad, aby se mezi všemi zachovával řád, mír a pokoj; tak má v téže obci bdíti nad zbožností církevní úřad (pastor nebo pastoři se staršími), aby se všichni a všechno bez výjimky udržovalo v bázni Boží i lásce Boží. Rovněž jeden školský úřad (ředitel nebo ředitelé škol s připojenými učiteli a scholarchy) má bdíti nad zachováním moudrosti mezi všemi a nad řádnou výchovou i řádným vzděláním veškeré mládeže bez výjimky, tak aby ani jediný hoch třeba i nejchudších rodičů nezůstal ladem jako zanedbaný špalek, nýbrž aby všechno bylo přenášeno do štěpnic Božích, aby všechno bylo zasazováno, pěstováno, svlažováno a štěpováno.

Ale jako nelze doufat v žádná spolehlivá vzdělání, pokud se honíme za osamocným a kouskovitým poznáním jednotlivých věcí, zanedbávající vzájemnou harmonii všech, tak nebude na světě žádná naděje na poctivost, na pokojnost a na hojnost, pokud se bude dovolovat jednotlivcům žít si pro sebe podle své libosti, a pokud nebudou vábeni a vázáni nějakým společným a utěšeným svazkem, aby si zřetelně uvědomili, že jen ve svazku mohou mít zdar oni sami i všechno, což jejich jest, a to nepřetržitě (i po své smrti). Takové svazky jsou práva a zákony, které se mají dávat všem o všem, ale v malém počtu, s opřením o právo přirozené. Zákony mají být

- 1. pro všechny obory,*
- 2. známé všem;*
- 3. aby opravdu byly známé, necht' jsou veřejně vystaveny a každoročně znovu čteny.*

Vzájemné styky budtež universální. 1. Styky jednotlivých čtvrtí v každé obci prostřednictvím čtvrtních, kteří se mají scházet každého měsíce a dohodovat se o svorném sousedství. 2. V každém kraji se mají stavy scházet v hlavním městě za účasti konšelů měst a obcí, aby se radili o společném blahu. 3. Mimoto se mají týdně tisknout noviny čili zprávy, vypravující, cokoli pamětihodného se právě stalo; mají být rozděleny, aby byla příležitost radovati se s radujícími a plakati s plačícími. A aby byly nástrojem pro šíření světla a vzdělání, budou vyprávět, cokoli pamětihodného se přihodilo doma nebo venku 1. ve školách a ve vzdělanosti, 2. v církvi, 3. v životě občanském a hospodářském. [1]

1 KOMENSKÝ, Jan Amos. *Vybrané spisy: Velká didaktika*. 1930. vyd. Praha: Komenium, 1930. 324 – 325 s.

Jsou zde uvedeny další vybrané úryvky z díla *Velká didaktika*. Při studiu tohoto díla je velmi často pojednáváno Janem Amosem Komenským, kdeže je ten základní kámen rozvoje lidského bytí. Koho nejčastěji oslovuje a na koho se obrací při žádosti o změny ve společnosti, v sociálních postaveních různých cechů a společenského postavení. V neposlední řadě také uvádí přímo návody na reformy a způsoby působení, respektive tlak na společnost. Ale také na jednotlivce při snaze o celospolečenskou změny. Jan Amos se velmi snažil o podporu české národní hrdosti. Velmi často ve svých dílech vyjadřoval vřelý vztah ke své zemi, jak české, tak i moravské.

Doba, ve které tvořili Jan Blahoslav a Jan A. Komenským byla velmi složitá. Evropa byla v moci církevní, ve které probíhal neustálý boj o sjednocení. Dalším významným ovlivňujícím faktorem této doby byly i mocenské rozpory v řadách šlechty a měšťanů. Zejména pak již zmíněný neustálý pokus Habsburků o získání moci v Evropě. To vše vyústilo v obrovský konflikt, který trval 30 let. Na pozadí těchto událostí Komenským neustával ve svém boji za světlejší budoucnost pro český národ. Doba pobělohorská byla ve znamení útisku Jednoty bratrské, a proto také Komenským cestoval po řadě zemí. Zpracoval mnoho spisů a děl, které jsou nejen obrazem doby, ale také velmi reformátorské. Napříč jeho dílem jsou zřetelné markanty v oblasti pedagogického působení, které měly zásadní a základní vliv při utváření samotné lidskosti, byť ovlivněné dobou, ve které se zrovna odehrávalo.

Pokračování v myšlenkách vzdělání církve je možné dále najít v působení další části římskokatolické církve, v řádu Jezuitů. Tito začali působit v českých zemích počátkem 17. století. Ačkoli je pohled na působení tohoto řádu z hlediska historického vnímán rozporuplně, nedá se Jezuitům odepřít velký podíl na systému vzdělávání a výchovy u nás. Tím podílem je jednak hlavní záměr Jezuitského řádu ve vědě a vzdělávání a také zakládání základních, středních i vysokých škol. Tyto školy měly velmi vysokou úroveň a užívalo se v nich ke vzdělanosti studentů učebnic, které byly vytvořeny J. A. Komenským. Obrovský potenciál systému výchovy je možné demonstrovat na obecném tvrzení Jezuitů, že jakékoliv dítě do šesti let věku, jsou schopni svými výchovnými metodami usměrnit, respektive vychovat k požadovanému obrazu. Z tohoto řádu je možné například vzpomenout Bohuslava Balbína a jeho knihu *Rozprava na obranu jazyka slovanského, zvláště pak českého*. (Dílo bylo napsáno v letech 1672 – 1673)

2. KAPITOLA

2.1 Národní obrození k vlastencům 18. a 19. století

Dalším bezesporu významným obdobím v historii českého národa bylo období, které je nazýváno jako *národní obrození*. To, co si jako hlavní úkol předsevzal tento proces, bylo pozvednutí a rozšíření českého jazyka v rakouské monarchii. Snahou bylo také dostat češtinu do rétoriky osobností v oblastech vědy a vzdělání, ale i namotivovat širokou veřejnost k národní uvědomělosti. Tento proces byl nastartován po velkém tlaku a rozmachu německého jazyka v kontextu našich českých dějin. To bylo způsobeno zejména působením německé nadvlády a vlivem v době pobělohorské. [1]

Český jazyk se používal již v průběhu středověku, ale po bitvě na Bílé hoře v roce 1620 se začala pod vlivem cizí šlechty, která se stěhovala do českých zemí, hojně užívat němčina. Čeština, jako nástroj vlastenectví, zůstává jen v řadách obyčejných sedláků a měšťanů. Přežití jazyka českého také výrazně podpořilo používání tohoto jazyka na vesnicích, jako podpora českého vlastenectví. Již uvedení Jezuité právě v tomto, pro český jazyk nepříznivém období, vyučovali a psali česky.

I v době národního obrození je mnoho významných osobností, které tento proces svými myšlenkami v literatuře zakládaly a podporovaly. Ale bez přispění mnoha bezvýznamných obyčejných lidí, kterým osud českého jazyka a osud národa nebyl lhostejný, by to bylo pravděpodobně mnohem složitější.

Hlavní hybnou silou národního obrození byla vědecká, umělecká, církevní a vzdělanostní obec. Především lidé z řad spisovatelů, kteří byť svá díla nepsali jen česky, uváděli své národní myšlenky v literatuře, kterou vydávali. S nástupem Habsburků na český trůn po potlačení stavovského odporu, nebyla situace z hlediska budoucnosti českého národa nijak růžová. Se zásadním vlivem německé kultury a jazyka, se predikoval jistý úpadek Čechů, až po možný zánik českého národa.

1 Stavovské povstání – bitva na Bílé hoře, 1620 – rozhodující bitva českých stavů proti nadvládě Habsburků, prohra stavovské armády a útisk českého národa a jazyka na dalších skoro 300 let.

V duchu národního obrození, se začala objevovat díla, která vyzývala a oslovovala stále větší část veřejnosti k uvědomování si příslušnosti k českému národu. V počátku byla tato díla vydávána v latině, a to z toho důvodu, že pod vládou Habsburků nebylo možné vydávat česky. V literatuře, která se váže k tomuto období, se často odkazuje na exil J. A. Komenského, který ve vyhnanství tvořil na podporu české země. Mnoho děl zůstalo pro nemožnost vydání jen jako rukopisy. V dílech se často pojednávalo o situaci a stavu v české zemi, a tak se o dění v našich zemích mohla dozvědět evropská veřejnost. V pobělohorské době bylo také bráněno kulturnímu rozvoji v Čechách a na Moravě, v podobě různých cenzur. [1]

1 KAVKA, František. *Bílá hora a české dějiny*. 2003. vyd. Praha: Garamond, 2003. ISBN 80-86379-52-3. 312 – 314 s

2.2 Marie Terezie

Obr. 3 - Marie Terezie [1]

V předchozí kapitole je pojednáno o tom, pod jakou mocenskou silou se nacházela česká země v období po bitvě na Bílé hoře roku 1620, až do doby národního obrození v 18. století. V tomto období bylo dění v našich zemích pod taktovkou habsburské královské dynastie, která v počátku své nadvlády omezila v českých zemích kulturní dění a české vlastenectví bylo potlačováno. I přes tento, pro český národ velmi nepříznivý stav, je možné některé panovníky označit jako ty, kteří nepřímo podpořili národní obrození svými panovnickými rozhodnutími, zejména pak tzv. tereziánské reformy.

Jedním z nejvýznamnějších panovníků pro český národ byla jistě Marie Terezie. Tato panovnice byla královnou českou v letech 1743 – 1780. Narodila se 13. května roku 1717 jako nejstarší dcera císaře Karla VI. - posledního mužského potomka Habsburků.

Roku 1736 se vdala za svoji velkou lásku - korunního prince Františka Štěpána Lotrinského. O čtyři roky později, po smrti svého otce roku 1740 se stala panovnicí na základě tzv. Pragmatické sankce, vydané jejím otcem císařem Karlem. Pragmatická sankce byla listina, která zaručovala nástup ženy na habsburský trůn. Její počáteční nezkušenosti využil pruský král Friedrich II. a napadl Slezsko. Marie Terezie se však osvědčila jako výborná panovnice. Území Slezska a Kladska musela přenechat Prusku, nicméně zachránila celé území Habsburků. Proti Prusku vedla další válku - sedmiletou.

Její manžel František Štěpán Lotrinský byl později zvolen císařem Svaté říše římské, Marie Terezie se však císařovnou korunovat nenechala, proto ji tak můžeme pouze nazývat.

Roku 1765 František Lotrinský zemřel a císařovna se až do své smrti odívala pouze do černého šatu, na důkaz toho, jak svého muže milovala. V tom stejném roce jmenovala nejstaršího ze svých 16 potomků syna Josefa spoluvládce. Ten se osvědčil jako vynikající budoucí císař. Do Rakouska tehdy pronikal z Francie nový proud - osvícenství nebo též racionalismus [2]. Právě v duchu tohoto směru se císařovna řídila při krocích jejích reformních plánů. Spočíval v tom, že byly prováděny reformy v různých oblastech. Císařovna zemřela roku 1780 na nachlazení. Je pochována v Kapucínské hrobce ve Vídni. [3]

Marie Terezie usilovala o moderní stát, který dle jejího názoru vyžadoval schopné úřednictvo, stálou armádu a hospodářství, které by bylo schopné plnit státní kasu. Také význam společnosti nepodceňovala a usuzovala, že právě rozvinutá společnost napomáhá při plnění role státu jako celku. V duchu osvícenství pak řídila a bojovala za reformy, které zasáhly snad všechny oblasti společenského života naší země. [4]

„ Žijeme na tomto světě, abychom svým bližním činili dobro, poněvadž tu nejsme sami pro sebe anebo jen pro své potěšení. “ [5]

1 http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/41/Maria_Theresia11.jpg

2 osvícenství – kulturní proud, pod vládou rozumu

3 <http://www.ohistorii.estranky.cz/clanky/slavni-habsburkove/marie-terezie.html>

4 HERRE, Franz. *Marie Terezie: Velká žena na habsburském trůně*. 2004. vyd. Praha: Brána, 2004. 68 s. ISBN 80-7243-219-2.

5 HERRE, Franz. *Marie Terezie: Velká žena na habsburském trůně*. 2004. vyd. Praha: Brána, 2004. 72 s. ISBN 80-7243-219-2.

Ačkoli se snažila o splynutí německého a českého národa, a tím jeho praktickou likvidaci, její reformy v různých oblastech pak nepřímou podpořily národní obrození.

Mezi první reformátorské opatření patřilo vybudování stálé armády. Zde Marie Terezie dospěla k názoru, že k vytvoření stabilní armády je nutné mimo jiné zvýšit vzdělanost důstojnického sboru. K tomuto kroku byla v roce 1751 založena vojenská akademie. Důležitým momentem je fakt, že přednostně na této akademii studovali důstojničtí kadeti rekrutováni z nejchudších vrstev. Ke zvýšení prestiže armádních důstojníků, kteří nebyli šlechtického rodu, je zvala na různé společenské akce, pořádané královským dvorem. Již tyto kroky oslabovaly feudální zřízení a posilovaly tak socializační proces v českých zemích. [1]

Dalším nepřímým krokem k socializaci českého národa bylo zrušení roboty v roce 1775. Marie Terezie věřila, že její reformy nejsou schopny pokroku, pokud budou poddaní pod porobou, jako nevolníci [2]. Hlavním reformátorským krokem ovšem byla reforma školského systému. V politice vzdělávání bylo snahou Marie Terezie umožnit poddaným alespoň osobní růst díky lepšímu vzdělání. Zde také tato panovnice viděla tu hlavní tíhu, která měla změnit myšlení lidí již od útlého věku.

„ Na dobré výchově a vedení v prvních letech závisí celý další způsob života všech lidí i způsob myšlení veškerého obyvatelstva. “ [3]

1 HERRE, Franz. *Marie Terezie: Velká žena na habsburském trůně*. 2004. vyd. Praha: Brána, 2004. 88 – 89 s. ISBN 80-7243-219-2.

2 Ibid., 226 – 227 s.

3 Ibid., 229 s.

Příklady, které lze uvést v rámci školské reformy jsou povinná školní docházka, nebo vybavení škol pomůckami. Samozřejmě za vlády Marie Terezie byly zakládány školy a gymnázia. Těmito reformními kroky byly podporovány a nastartovány socializační mechanismy, které vedly k podpoře českého jazyka především na venkově, cestou vzdělávání obyvatelstva. [1]

Pod kulturním smýšlením osvícenství pokračoval v reformách také syn Marie Terezie Josef II. Podstatou jeho reformy bylo navázání na dobu předbělohorskou a myšlenky J. A. Komenského ve smyslu náboženské snášenlivosti, nebo požadavek na lidský přístup. Zasadil se o zrušení nevolnictví (1781). Téhož roku vydal *Toleranční patent*, který zaručoval náboženskou toleranci a také zmírnil cenzuru literatury. To vše podpořilo podmínky pro užívání a postupné rozšiřování českého jazyka. Nutnost používání českého jazyka byl dán potřebou komunikovat s lidem, s ohledem na jeho národní dějiny, na rozvoj jazyka a literatury. [2]

1 HERRE, Franz. *Marie Terezie: Velká žena na habsburském trůně*. 2004. vyd. Praha: Brána, 2004. 230 s. ISBN 80-7243-219-2.
2 STANĚK, Josef. *Naše národní obrození*. 1921. vyd. Brno: Ústřední spolek učitelský na Moravě a Slezsku, 1921. 4-6 s.

2.3 Johann Ignaze Felbiger

Obr. 4 - Johann Ignaze Felbiger [1]

Tereziánské školství ovšem nebylo zdaleka tak zdravé, jako tomu bylo v ostatních vyspělých evropských zemích. Na tomto pomalém rozvoji školství se výraznou měrou podílely především podmínky, ve kterých se reformní kroky prosazovaly v praxi. Především bylo školství odrazem nedostatku financí, které polykaly časté války s Pruskem. Dále pak nejasně vytyčené cíle reformovaného školství, nejednotné řízení škol, ale také personálie v oblasti výběru pedagogů, kteří nebyli dostatečně kvalifikováni. Marie Terezie na tuto situaci reagovala pozváním reformátora pruského školství Johanna Ignaze Felbigera. [2]

Johann Ignaze Felbiger (1724 – 1788) byl významným pedagogem, který se podílel na reformě školství v Prusku. V roce 1774 s příjezdem do Vídně, centra Habsburské moci, počala jeho pracovní dráha na reorganizaci školství. Ještě téhož roku vydal *Všeobecný školní řád*, který v podstatě predikoval povinnou školní docházku pro děti od 6 do 12 let, bez rozdílu pohlaví. Děti z nejchudších rodin byly osvobozeny od školného, což podporovalo socializační proces od nejspodnějších a nejšířších vrstev obyvatelstva.

Ačkoli bylo hlavním předmětem náboženství, vzdělávání bylo také v oblastech jako pracovní a hospodářské znalosti, ale také např. zeměpisu, latiny, dějepisu, přírodovědy, slohu, geometrie a kreslení. Důležitým faktorem bylo založení školy, která byla garantována samotným státem. Nemalou měrou se také na socializaci školství podílela předepsaná příprava učitelů. Felbiger pro sjednocení učitelských postupů vytvořil *Knihu metodní* (1775), ve které specifikoval předpokládané vlastnosti, vědomosti a chování. Tato kniha byla také přeložena v roce 1777 do českého jazyka. Taktéž stanovil kritéria pro ty uchazeče, kteří se chtěli dát na dráhu učitelskou. [3]

1 http://cs.wikipedia.org/wiki/Johann_Ignaz_Felbiger

2 JÚZL, Miloslav. *Základy pedagogiky*. 2010. vyd. Brno: IMS, 2010. 145 s. ISBN 978-80-87182-02-4.

3 Ibid.

2.4 Jakub Jan Ryba

Obr. 5 - Jakub Jan Ryba [1]

Ještě v době předreformní, tedy v době před příchodem a nastavení školních podmínek dle Felbigra, kdy školství bylo takřka v žalostném stavu, působili na venkově učitelé - vlastenci. Svůj díl vlastenectví dávali české společnosti prostřednictvím šíření osvěty v širokých lidových vrstvách obyvatelstva. Tito učitelé s postupným zaváděním reforem ve školství stále častěji a hlasitěji předkládali své požadavky na rozvoj školství, podporu reforem a kvalitnější zabezpečení v řadách učitelstva. Česká pedagogika, jako obor rozvíjející pomocí vzdělání socializační kroky pomocí vzdělání národa českého, měla celou řadu významných a obětavých představitelů. Díky jejich obětavé a neúnavné práci nejen přispěli a podpořili, ale také zajistili, že český jazyk, který byl z posledních sil udržován na venkově, bude dále rozvíjen a český národ tak nezanikne. [2]

Jedním z výrazných představitelů první generace českých vlasteneckých pedagogů 18. století, který svou prací přispěl k uvědomování si národní hrdosti českého lidu, byl Jakub Jan Ryba (1765 – 1815). Tento učitel, ale i hudební skladatel byl z učitelské rodiny. Působil jako venkovský učitel v Nepomuku, Mníšku pod Brdy a v Rožmitále pod Tremšínem. Tyto zkušenosti a další z dob tereziánských reforem, mu byly ku prospěchu, při zavádění svých nových vyučovacích metod. Byl obdivovatelem osobností pedagogiky, jako byly J. A. Komenský a J. I. Felbiger. Jejich díla studoval, čerpal z nich inspiraci a v duchu těchto myšlenek a odkazů působil dále jako pedagog. [3]

Jakub Jan Ryba byl velmi vzdělaný a moderní člověk. Své pokrokové myšlenky šířil mezi obyčejný lid a děti prostřednictvím výuky. Jako hudební skladatel skládal písně, ve kterých je silně vyjádřena spojitost s obyčejnými venkovskými lidmi. Nejznámější z jeho hudebních děl je *Česká mše vánoční* (1796). Další dílo je možné uvést *Kancionálek*, které jako pedagogické bylo určeno české mládeži, jenž obsahovalo mravní a náboženské poučky. [4]

Dále je zde možné uvést v krátkosti Jana Nepomuka Filčíka (1785 – 1837), který byl také skvělým učitelem. V oblasti pedagogiky zpracoval mnoho spisů, které obsahovaly metodiky k požívání při výuce, ale mnohdy i mimo ni. Jeho cyklus učebnic pro české školy, jako *Pravidla dobropísemnosti české* (1823) a další, se staly významnými pomůckami pro učitele v českých školách. [5]

Také Jan Čechomil Formánek (1809 – 1878). Další z vlasteneckých kantorů, který do podpory a rozšíření českého jazyka, jako nástroje odrody českého národa, vytvořil úplnou metodiku elementárních škol s názvem *pojednání Listové* (1839), týkající se způsobu výuky mládeže ve školách na venkově. Rozvoj ducha mládeže viděl jak ve znalostech teoretických, tak v praktických dovednostech. Na tehdejší dobu byla jeho myšlenka poučovat mládež o mravních a sexuálních otázkách více než pokroková. [6]

1 http://cs.wikipedia.org/wiki/Jakub_Jan_Ryba

2 JÚZL, Miloslav. *Základy pedagogiky*. 2010. vyd. Brno: IMS, 2010. 146 s. ISBN 978-80-87182-02-4.

3 Ibid.

4 Ibid.

5 Ibid., 145- 147 s.

6 Ibid., 147 s.

2.5 Bernard Bolzano

Obr. 6 - Bernard Bolzano [1]

Ačkoliv tento vynikající filozof, matematik a v neposlední řadě také pedagog měl italské a německé předky, patřil mezi významné české osvícenské vlastence. Žil a působil v letech 1781 – 1848. Jeho otec byl Ital a matka silně věřící Němka. On sám se považoval za Němce, ale jeho vlastní byly Čechy. Navazoval na myšlenky reformy z doby Marie Terezie a jejího syna Josefa II. Především prosazoval myšlenku všeobecného blaha, nebo také bez nadsázky obrovskou myšlenku, že láska k národu nesmí být potlačována jinými národy. Jeho vlastenectví spočívalo především v jeho přednáškách, jako profesor náboženství započaté v roce 1805, na pražské univerzitě. Tyto přednášky byly zaměřené na kritiku poměrů v církvi, zvláště v oblasti dodržování mravních pravidel a principů, které dle Bolzana byly porušovány. Také velmi výrazně přednášel o sociálních reformách. [2]

Ovšem tady došlo k velkému nepochopení B. Bolzana, jak ze strany církevních hodnostářů, tak ze strany státních úřadů. A tak v roce 1819 byl tohoto místa zproštěn. Jeho reformní postoje a působení vedly dokonce k sepsání posudku o jeho osobě samotným osobním, císařským lékařem. Tento posudek byl velmi negativní. Byl hodnocen jako nevhodný pro podporu náboženství a neosvědčil se, dle posudku, i jako pedagog, či státní úředník. Po těchto událostech byl Bolzano nucen žít pod policejním dozorem na Tábořsku a jeho učitelování tím skončilo. [3]

I přesto v době působení dokázal oslovit mnoho lidí a nastartovat mnoho dalších vlasteneckých počinů. Jeho myšlenka osvěty a vzdělání v nejširších vrstvách obyvatelstva byla pro něho zásadní. V utopistickém díle *O nejlepším státě* pak pojednává o nedostacích ve společnosti, které je třeba odstranit. [4]

V roce 1840 je opět povolán do veřejného života, především však k působení ve vědecké obci. Nedílnou součástí jeho návratu bylo také přednášení na pražské univerzitě. Další působení ovšem nebylo dlouhé a jeho dráha života byla ukončena nemocí v roce 1848. [5]

1 <http://www.ch-radic.cz/zivotopis.php>

2 JÚZL, Miloslav. *Základy pedagogiky*. 2010. vyd. Brno: IMS, 2010. 147- 148 s. ISBN 978-80-87182-02-4.

3 Ibid.

4 Ibid.

5 Ibid.

2.6 Jan Vlastimír Svoboda

Obr. 7 - Jan Vlastimír Svoboda [1]

Jméno Jana V. Svobody (1800 – 1844) je spjato se vznikem prvních českých institucí, které byly zaměřeny na výchovu předškolních dětí. Studoval na filozofické fakultě v Praze a v Klagenfurtu (město v Rakousku). Před vysvěcením na kněze se vrátil do Čech, kde začal s učitelskou dráhou. Jeho primárním a hlavním zaměřením se stala předškolní výchova dětí. [2]

Jeho snahou bylo dát předškolní výchově nějaký řád. Zpracoval metodiku, která odrážela české obrozenecké představy. V roce 1839 vydal pedagogické dílo *Školka*, ve kterém se promítaly principy J. A. Komenského (všestrannost, názornost, systematickosti, přiměřenosti). Bylo určeno nejen pro děti a rodiče, ale také pro pěstouny. Tyto přístupy byly pak uplatněny od roku 1836, kdy byla otevřena tzv. *Opatrovna*. Jednalo se o výchovnou instituci pro děti od dvou do šesti let věku. Zde byl také Jan Vlastimír Svoboda prvním učitelem. [3]

Jan V. Svoboda položil zakládající kámen předškolní výchovy českých dětí. Stavěl na novém a moderním přístupu k výchově v duchu s odkazy J. A. Komenského. Zde získávaly české děti prvotní a základní vzdělání a dovednosti, které posilovaly národní uvědomování již od útlého věku. [4]

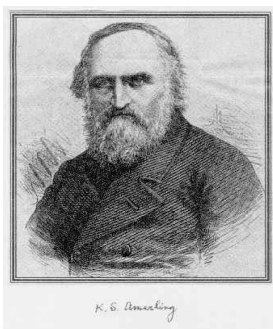
1 [http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Svoboda_\(pedagog\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Svoboda_(pedagog))

2 JÚZL, Miloslav. *Základy pedagogiky*. 2010. vyd. Brno: IMS, 2010. 147- 148 s. ISBN 978-80-87182-02-4.

3 Ibid., 148 s.

4 Ibid.

2.7 Karel Slavoj Amerling

Obr. 8 - Karel Slavoj Amerling [1]

Původně lékař a přírodovědec K. S. Amerling se nakonec vydal na dráhu pedagogickou. Jeho přínosem do českého vlastenectví byla snaha o pedagogické reformy, které by pozitivně ovlivnily vzdělávání českých učitelů. Jeho velkým cílem bylo zřízení českého pedagogického výchovného ústavu, který byl také založen v Praze (1848), kde byl jeho prvním ředitelem. Zajímavé a přínosné bylo také jeho přispění k založení výchovného ústavu pro vývojově opožděné děti. Zde uplatňoval své zkušenosti lékařské a pedagogické. [2]

Amerling byl spolupracovníkem J. V. Svobody. Spolu se podíleli na vytvoření základů pro výchovu a vzdělávání předškolních dětí. Amerling vytvořil, stejně jako Svoboda, návrh koncepce předškolní výchovy. „Školka“, tak zní název dnešní předškolní výchovné instituce, a to zásluhou těchto osobností. Tento primární systém vzdělávání vytvořili a významným způsobem se zasadili o jeho rozvoj. [3]

1 <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Amerling.JPG>

2 JÚZL, Miloslav. *Základy pedagogiky*. 2010. vyd. Brno: IMS, 2010. 147- 148 s. ISBN 978-80-87182-02-4.

3 *Ibid.*, 148 s.

2.8 Gustav Adolf Lindner

Obr. 9 - Gustav Adolf Lindner [1]

Celý školský systém se pomalu stavěl na nohy. Jedním z dalších kroků na podporu českého školství byla také v roce 1882 snaha o obnovu Karlovi univerzity v Praze. Na tomto procesu se výraznou měrou podílel G. A. Lindner (1882 – 1887). Jako pedagog a filosof byl osloven a povolán na univerzitu k její obnově. Tady působil jako první český profesor pedagogiky a filosofie. Svým působením a dílem udal směr české demokratické pedagogice. Podstatou těchto jeho teorií a myšlenek byl ucelený rozvoj celého národa. [2]

Jeho přínosem v oblasti pedagogiky bylo například založení časopisu (Paedagogium 1879), zaměřeného právě na učitelskou oblast. Usilovně se věnoval pedagogickým myšlenkám. Hlavním směrem bylo vybudování sítě institucí, pro vyšší kvalitu připravenosti učitelské základny. V Kutné Hoře pak také působil jako ředitel ústavu, který byl svým zaměřením určen pro vzdělávání učitelů. Oblastí jeho zájmu bylo také usilování o vybudování uceleného pedagogického systému školství. Hlavním princip při výchově a vzdělávání tohoto pedagoga se opíral o mravní profil každého jedince. [3]

1 http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Gustav_Adolf_Lindner_Vilimek.jpg

2 JÚZL, Miloslav. *Základy pedagogiky*. 2010. vyd. Brno: IMS, 2010. 151 s. ISBN 978-80-87182-02-431.

3 Ibid.

Velkým přínosem pro pedagogickou činnost bylo jeho propojení se sociální problematikou. Tedy jak pedagogika ovlivňuje sociální podmínky v zemi a ve společnosti. G. A. Lindner používal termín sociální pedagogika pro zdůraznění propojenosti pedagogického působení v sociálních souvislostech. Zdůrazňoval kontext při vývoji a rozvoji obyvatelstva v oblasti kulturní, mravní a oblasti přirozeného vývoje. [1]

1 JÚZL, Miloslav. *Základy pedagogiky*. 2010. vyd. Brno: IMS, 2010. 151 s. ISBN 978-80-87182-02-4.

3. KAPITOLA

3.1 Současnost

V historických souvislostech byl rozvoj a působení pedagogických vlastenců nezadržitelný. V současné době je socializace takřka neomezená. Oblast výchovná, pedagogická byla rozvíjena v celé škále nových oborů. Stále více se prosazují principy demokracie, humanismu a vzájemné tolerance. Vzdělávání se stalo nedílnou součástí rozvoje společnosti a školský systém umožňoval základní vštěpování potřeb české společnosti do dětí již v útlém věku, až po konečný univerzitní stupeň vzdělávání. [1]

To ale hovoříme o době před druhou světovou válkou, tedy první polovině 20. století. Tento nezadržitelný proces rozvíjela a na odkazy svých předchůdců navazovala známá jména z řad pedagogické obce. Je důležité neopomenout fakt, že celý socializační proces byl ovlivněn komunistickým učením v letech 1948 až 1989.

Například František Drtina (1861 – 1925), který se věnoval historické komparaci v pedagogice. Dále pak František Krejčí (1858 – 1934), ten preferoval jednotné všeobecné vzdělávací školy pro mládež a vysokoškolskou přípravu učitelů. Významným pedagogem této doby byl také František Čáda (1865 – 1918). Jeho významným krokem byl výzkum dětské řeči a kresby. I dnešní speciální pedagogika si velmi váží přínosu F. Čády. Jeho sjezdy v letech 1909, 1911 a 1913 byly významným posunem při řešení problémů dětí s postižením. [2]

Je mnoho významných jmen, které stojí za uvedení v souvislosti s podporou a rozvojem české společnosti, prostřednictvím vzdělávání a výchovy školských institucích. V této době není nijak těžké narazit na odkazy J. A. Komenského, kterého ctil například Josef Hendrich (1888 – 1950), který vyjádřil hlavní směry pedagogiky 20. století pod vlivem Komenského. Velice známý je i Otokar Chlup (1875 – 1965), který vyjadřoval potřebu jakési harmonie a koheze jednotlivých pedagogických a výchovných složek, napříč výchovně vzdělávacím procesem. Taktéž Václav Příhoda (1889 – 1979), jako reformátor a průkopník, který značně zasáhl do rozvoje oblasti pedagogiky, tedy spíše psychologie, jako pedagogická psychologie a vývojová psychologie. V souvislosti s vlivem na rozvoj společnosti, navázal na předválečnou dobu ihned po ukončení druhé světové války, ve snaze o pozitivní změny ve vzdělávání.

Proto v roce 1964 vznikla *Česká pedagogická společnost*, která měla za úkol integraci pedagogického působení ve společnosti. [3]

Přes, svým způsobem, specifický směr výchovy a vzdělání, se proces vývoje a rozvoje českého národa nezastavil. Systém školství byl vybudován a český národ měl za sebou několik významných změn. Především v roce 1918 vznik samostatného Československa a odpoutání se od Rakouska – Uherska, přes Německou nadvládu, až po komunistickou ideologii. Jedno mají všechna tato období společné. Nezastavitelný proces vývoje společnosti. Ovšem odlišnosti byly patrné ze směrů ve výchovných a vzdělávacích procesech, které jednotlivé mocenské struktury preferovaly.

Po roce 1989 bylo však vytvořeno zcela nové prostředí, pro příznivější a zejména kvalitativnější demokratický rozvoj pedagogické a výchovné činnosti. Bylo upuštěno od myšlenek komunismu a velmi rychlými kroky zpět k odkazům vlasteneckých husitů, Komenského, ale také osobností první poloviny 20. století, ve službách výchovného a vzdělávacího procesu. Od roku 1989 po současnost celý školský systém zaznamenal mnoho změn. Tyto změny jsou jen výsledkem neustálého vývoje a aplikování praktických výzkumných poznatků do praktického života. Byly stanoveny základní vzdělanostní standardy a vzdělávací programy. Ty jsou pak odrazem potřeb společnosti, která musí vytvářet podmínky pro neustálou socializaci, pro zachování lidského pokolení. [4]

K současnosti se řadí svými pracemi profesor Vladimír Jůva (1925 – 2005), který navázal na již uvedeného Otokara Chlupa. Významně se podílel na zpracování dějin české pedagogiky a také mravní a estetické výchovy. A dále pak jeho dílo ovlivnilo nasměrování české pedagogiky na konci minulého století. Jednoznačným příkladem odkazu vlastenců 17. století je stále působící profesor Jan Průcha (1937). Tento současný velmi významný pedagog vychází z tradic J. A. Komenského a tradic české pedagogiky. Jeho činnost je možné vidět při přednášení a vědeckých pracích na různých univerzitách nejen v České republice, ale také mnohdy v zahraničí. [5]

Bezpochyby by bylo vhodné uvést a vzpomenout všechny pedagogy a autory, kteří se více, či méně podíleli na rozvoji českého školství a výchovných principů. Některé osobnosti této oblasti byly již v práci uvedeny. Další, kteří se v současné době také významně podílejí na rozvoji různých pedagogických disciplín a svými erudovanými přednáškami šíří získané bohaté zkušenosti na univerzitách, nejen v rámci vzdělávacího procesu vysokých škol. Některé, jako je Miloslav Jůzl, Pavel Múhlpachr, Blahoslav Kraus, Antonín Řehoř, jsem měl tu čest osobně potkat.

1 JŮZL, Miloslav. *Základy pedagogiky*. 2010. vyd. Brno: IMS, 2010. 152 s. ISBN 978-80-87182-02-4.

2 *Ibid.*

3 *Ibid.*, 152 – 153 s.

4 *Ibid.*, 154 s.

5 *Ibid.*, 155 s.

4. KAPITOLA

4.1 Popis problému

Jedná se o empirickou sondu do vědomostí studentů gymnázia v jihomoravském městě, kde působil jeden ze zakladatelů Jednoty bratrské. Toto náboženské hnutí mělo velký význam pro prvotní vlastenecké činy, které se v tomto městě promítaly v činnosti knihovnické a tvůrčí pro řadu vlasteneckých děl. Jedná se asi o desetitisícové město, které patřilo v historii velmi významným centrům vzdělávání na Moravě. Zejména za působení bratří Jednoty bratrské v 16. století. V 19. století, v době národního obrození bylo toto moravské město také významným střediskem obrozenecké činnosti, postavené na odkazech bratří Jednoty bratrské, zvláště pak Jana Blahoslava.

4.2 Popis zkoumaného vzorku

Zkoumaný vzorek jsou studenti, středoškolští studenti zmíněného moravského města, respektive gymnázia, které nese jméno jednoho ze zakladatelů vlastenectví na českém a moravském území. Jedná se o gymnázium, kde se jeho založení datuje od roku 1910. První zmínky a pokusy o název gymnázia podle Jana Blahoslava, se datuje k roku 1919. Ačkoli v roce 1934 bylo gymnázium J. Blahoslava ohroženo zrušením, nestalo se tak a v roce 1936 začal narůstat počet tříd. Dalším významným krokem bylo perzekuce této instituce v období německé okupace, kdy bylo gymnázium zrušeno. V roce 1945, přesněji 9. května, bylo gymnázium opět otevřeno a začala jeho nová éra. Z tohoto gymnázia byly náhodně vybrány dvě třídy, které jsou smíšené. To znamená, že třída je složená z chlapců a dívek. Věkové rozpětí respondentů bylo voleno mezi 17. – 18. rokem. Celkem bylo dotazováno 40 žáků. [1]

1 <http://www.gjbi.cz/historie-skoly.php>

4.3 Výzkumná otázka

Výzkumnou otázkou je zde zjištění, zdali studenti, kteří byli vybráni jako výzkumný vzorek, mají povědomí o tom, co znamená a jaký význam pro ně má pojem vlastenectví. Jaký postoj zaujmou k otázce vlastenectví, pokud jim je položena a mají se k ní vyjádřit. Další částí výzkumné otázky je zjištění současného odkazu vlastenců 16. století, v návaznosti s názvem gymnázia, které jako odkaz nese jméno Jana Blahoslava.

4.4 Metoda výzkumu

Jako metoda výzkumu byla zvolena statistická procedura s technikou dotazníku. Jde o kvantitativní dotazníkovou metodu, která obsahuje tzv. měkká data. To znamená postoje a názory respondentů na položené otázky pomocí písemného vyjádření. Otázky byly voleny jako otevřené, s volným prostorem vyjádření.

4.5 Analýza a interpretace výsledků výzkumu

Výsledky výzkumu lze analyzovat ve dvou rovinách, na základě dvou stanovených výzkumných otázek. První stanovená otázka hledá odpovědi na současný pohled vybraných a výše specifikovaných respondentů k hodnotám a významu vlastenectví. Druhá hlavní otázka je stanovena ke zjištění znalostí a povědomí o osobnostech Jana Blahoslava a Jana Amose Komenského.

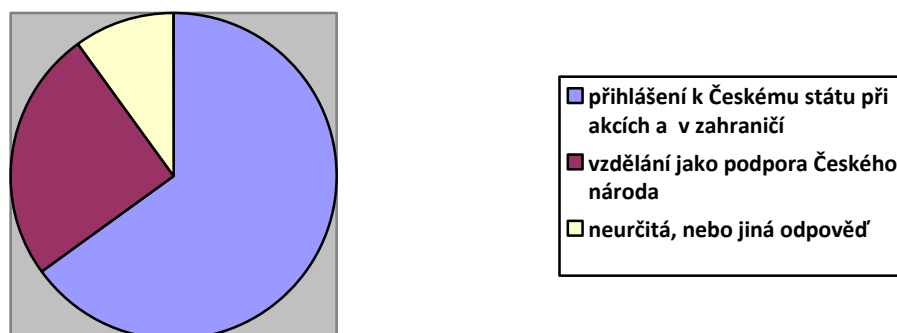
Interpretaci první položené výzkumné otázky je možné chápat v širších souvislostech. Respektive se v odpovědích odrážejí okolnosti, které ovlivňují výsledné písemné vyjádření. Jsou to především sociální podmínky a poměry, které bezprostředně formují postoje a hodnoty v jednotlivých rodinách studentů. Dále se v odpovědích odráží působení vrstevnické, ale také společenské poměry v zemi. Tyto vnější faktory vlivů pak způsobily následující výsledky. V první řadě z odpovědí vyplývá, že vlastenectví je chápáno jako projevy náklonnosti k vlasti. Především v otázkách dosažení vzdělání a následné prospěšnosti pro společnost, co by způsob rozvoje státu, ale také přihlášení se k české národnosti v zahraničí, nebo při různých mezinárodních akcích. Ze 40 respondentů vyjádřilo 26 z nich přihlášení se k Českému národu při pořádání různých mezinárodních akcí, sportovních akcích a v zahraničí, což je 65% respondentů. Dalších 10 respondentů se přiklání ke vzdělání, jako podpora Českého

národa. To tvoří 25% odpovědí. Zbylé 4 odpovědi jsou jiné, nebo neurčité. To je 10%. Výsledky této výzkumné otázky jsou znázorněny v tabulce č. 1 a grafu č. 1. Z odpovědí také vyplývá, že samotný pojem a specifikace vlastenectví je pro respondenty obtížně vyjádřitelný, alespoň co se této písemné formy týče. Dá se tedy usuzovat, že i přesto není pojem vlastenectví této věkové skupině respondentů cizí a neznámá a mají povědomí o tom, jak projevit vlastenectví k České republice.

Tabulka č. 1 :

Přihlášení k českému národu při akcích a v zahraničí	26 respondentů	65%
Vzdělání jako podpora českého národa	10 respondentů	25%
Neurčitá, nebo jiná odpověď	4 respondenti	10%

Graf č. 1 :

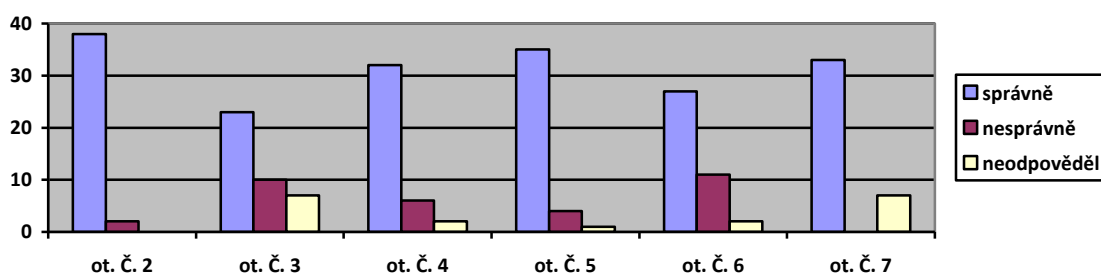
Při interpretaci druhé výzkumné otázky je situace poněkud snadnější. Předmětem otázek bylo zjistit úroveň základních vědomostí o osobnostech Jana Blahoslava a Jana Amose Komenského, jako zakladatelů vlastenecké činnosti, které se vztahují k vlasteneckým počátkům v historii českých zemí. Ale také do jaké míry gymnázium nesoucí název Jana Blahoslava, nejen v rámci svých školních osnov prezentuje témata, jako jsou informace o těchto významných osobnostech naší historie a zejména jejich odkazy pro dnešní dobu a budoucí generace. Přehled odpovědí na jednotlivé otázky obsažené v dotazníku jsou znázorněny v tabulce č. 2 a grafu č. 2. Z odpovědí, které respondenti vyjádřili v dotaznících, lze usuzovat, že vědomosti o uvedených osobnostech jsou velmi dobré a jejich odkazy jsou i v současné době stále významnými historickými událostmi pro český národ. Jejich obrovský přínos pro český národ není

zapomenut a je podporován i v současné době, kdy již nemusí český národ bojovat o svoji vlastní identitu takovými prostředky, jako tomu bylo v historii.

Tabulka č. 2 :

číslo otázky	správná odpověď		nesprávná odpověď		neodpovědělo	
ot. č. 2	38	95%	2	5%	0	0%
ot. č. 3	23	57,5%	10	25%	7	17,5%
ot. č. 4	32	80%	6	15%	2	5%
ot. č. 5	35	72,5%	4	10%	1	2,5%
ot. č. 6	27	67,5%	11	27,5%	2	5%
ot. č. 7	33	82,5%	0	0%	7	17,5%

Graf č. 2 :

4.6 Shrnutí

Shrnutí této kapitoly, tedy této statistické empirické sondy, je možné pomoci interpretace, odrážející současný stav na vybraném gymnáziu z hlediska návaznosti na historické události v oblasti pedagogiky, jako prostředku socializačního a vlasteneckého. Uvedené výsledky dotazovaných oblastí jsou velmi pozitivní. Odpovědi respondentů nesou jasné známky o tom, že i v dnešní době není této věkové skupině pojem a význam slova vlastenectví cizí a jsou si vědomi příslušnosti k České republice a dá se usuzovat, že toto smýšlení bude i nadále zachováno po dobu jejich života, jako pozitivní důsledek výchovného působení této školní instituce. Důležitou součástí výchovy k vlasteneckému smýšlení podpora o obsah vědomostí o významných osobnostech české historie, což potvrzují výsledky odpovědí, uvedené v dotaznících. Nemalou měrou se o šíření a podporu odkazu Jana Blahoslava na této školní instituci zasluhuje vedení školy, které pořádá různé soutěže a projekty, které nesou jméno J. Blahoslava. A také v současném zpravodajství tohoto města, kde působil Jan Blahoslav, je možné se dočíst o různých významných historických událostech, jako

například připomenutí významu bratrské tiskárny, kde u zrodu této tiskárny stál právě J. Blahoslav a která neodmyslitelně patřila k jeho působení v místní knihovně.

ZÁVĚR

V bakalářské práci byly nejprve uvedeny základy činnosti osobností, které lze právem považovat za vlastenecké projevy. Myšlenky husitů byly pomalu, ale jistě šířeny. Na základě těchto postojů, kázání a bojů byly pro vytvoření příznivějších podmínek života obyvatelstva zakládány různé, převážně náboženské hnutí. Zde sehrálo významnou roli založení Jednoty bratrské, která měla odrazit ve své činnosti kroky, vedoucí k rozvoji úrovně vzdělávání v tomto hnutí. Tento proces, ačkoli nebyl jednoduchý, působil na vyšší úroveň vědomostí při šíření slova nejen božího. Toto období naší historie je nerozlučně spjato s velkým významem Jana Blahoslava a Jana Amose Komenského.

I když ne vždy byla historie českému národu nakloněna příznivě, neustále mnoho Čechů nechtělo podlehnout tlaku cizích mocností. Tuto negativní zkušenost měl i J. A. Komenský, který své vlastenectví k českému národu dokazoval i mimo vlast, a tím důrazněji. V období, kdy byl český národ pod taktovkou habsburské dynastie zašlapáván do země, se našlo mnoho lidí, kterým nebyl osud českého národa lhostejný. I přes obrovský rozmach německého jazyka se v těch nejmenších zákoutích české země udržoval z posledních sil národní jazyk. A z těchto míst, paradoxně s pomocí Habsburků a jejich školských reforem, byl český jazyk pomalu šířen a rozvíjen. Zakládání škol pod taktovkou Habsburků, ale s českým jazykem a s obrovským úsilím vlastenců z řad učitelů, byl výrazným krokem k rozvoji uvědomění si identity českého lidu. Progrese tohoto vlasteneckého rozvoje byla nezadržitelná. Výchova a vzdělávání bylo čím dál více sofistikovanější, což také způsobovalo tlak na státní zřízení, jako řídicí orgán země.

Po skončení nadvlády Habsburků (1918) již nebránilo nic k plnému vybudování systému školství a výchovných institucí. Bylo založeno mnoho škol a univerzit. Některé bylo třeba jen obnovit. Tento rozmach vytvořil podmínky jak pro rozvoj vzdělanostní úrovně obyvatelstva, tak pro pedagogické obory, do té doby neidentifikované. V práci jsou k tomuto období uvedeny příklady, kdy bylo vlasteneckými pedagogy navázáno na myšlenky J. A. Komenského a jeho principy byly uváděny do praktického života.

V současné době je české školství plně demokratickým rozvíjejícím se vzdělanostním systémem, který má obrovský význam pro společnost. Prostřednictvím vzdělávání a výchovy je aplikováno mnoho nových nápadů a celý český národ tímto způsobem dostává obrovskou devizi – vědění, a to nejen při uvědomování si sounáležitosti s historickými odkazy a děním v českých dějinách, ale také jako forma výchovy k vlastenectví. Pro podporu tvrzení, že současný český národ nezapomněl na velký přínos a je hrdý na své vlastence z dob dávno minulých, a taktéž důkaz o jejich neustálém odkazu, byl proveden malý kvalitativní výzkum pomocí dotazníku. Dotazník byl rozdán na gymnáziu v Ivančicích, které nese jméno Jana Blahoslava, jako jednoho ze zakladatelů vlasteneckých myšlenek.

RESUMÉ

Bakalářská práce je rozdělena do tří kapitol, které obsahují jednotlivé podkapitoly. První kapitola obsahuje tři podkapitoly. Obsahem druhé kapitoly je osm podkapitol a poslední kapitola je obsáhlá v jediné podkapitole.

První samostatná kapitola je svým obsahem věnována prvotnímu základnímu pojetí, které vymezuje počátek obsahu práce, tedy vymezit počátek vlasteneckého působení v českých zemích. V této kapitole jsou vymezeny termíny jako je Jednota bratrská a osobnosti, které svou pílí a tvorbou položili základy tvorby českého národa a dnešního českého státu.

Druhá kapitola je zpracována v kontextu působení osobností v době, které bylo pro český národ velmi depresivní. Je zde tedy pojednáno o vládnutí dynastie habsburské v české zemi a její, byť nepřímý vliv na rozvoj českého jazyka. Působení cestou reformní politiky Marie Terezie a jejího syna, kdy jejich školské reformy podporovaly češtinu na zřízených školách. Dále pak jsou uvedeni pedagogové z doby před druhou světovou válkou, kteří výrazně přispěli k pokrokovému školství a výchově.

Poslední kapitola je již zpracována pod taktovkou současné situace. Je zde uveden stav po skončení druhé světové války a marginálně vzpomenuty jednotlivé politické podmínky v oblasti ovlivňování směru školství a výchovného procesu, které jsou pak odrazem politického státního zřízení.

ANOTACE

V této práci je pojednáno o souvislostech, které vyjadřují pomyslnou spojnicí, historickou spojnicí, mezi počátkem projevů vlasteneckých činů a postojů dnes již významných osobností a jejich odkazy v současné době. Dnes známe mnoho oblastí, které se různou intenzitou podílely na rozvoji českého národa. Zde, v této práci, je ve stručnosti zmapována linie pedagogického působení na podporu a rozvoj českých zemí a českého státu. Zpracovaná literatura jednoznačně ukazuje jasné důkazy o tom, že vlastenečtí pedagogové v celé této časové ose ovlivňovali národní smýšlení českého národa o svébytnosti, a tudíž je jejich vliv neopomenutelný a nepřehlédnutelný.

KLÍČOVÁ SLOVA

Jednota bratrská, vlastenečtí pedagogové, Jan Blahoslav, Jan Amos Komenský, národní obrození, Marie Terezie, školské reformy, Bernard Bolzano, Johann Ignaze Felbiger, Jan Vlastimír Svoboda, Karel Slavoj Amerling, Gustav Adolf Lindner.

ANNOTATION

In this thesis, we discuss the context, which express the imaginary connecting line, historical junction between the early manifestations of patriotic acts and attitudes now important people and their legacies today. Today we know a lot of areas that are involved in varying degrees in the development of the Czech nation. Here, in this work is briefly mapped line of educational activities to promote and develop the Czech lands and the state. Processed literature clearly shows clear evidence that patriotic teachers in the entire timeline influenced national sentiments of the Czech nation to independence and therefore their influence is unmistakable and indispensable.

KEYWORDS

Unity of the Brethren, patriot teachers, Jan Blahoslav, Jan Amos Comenius, national revival, Maria Theresa, school reform, Bernard Bolzano, Johann Ignaze Felbiger, Jan Vlastimír Svoboda, Karel Slavoj Amerling, Gustav Adolf Lindner.

LITERATURA

BAKOŠOVÁ, Z. *Sociálna pedagogika*. Bratislava: Fil. fakulta Univerzity J. A. Komenského, 2008. ISBN 978-80-969944-0-3

BLAHOSLAV, J. *Pochodně zažžená*. 1949. Praha: Jan Laichter, 1949.

CIPRO, M. *Slovník pedagogů*. Praha: Panorama. 2001. ISBN 80-338-6334-7.

GAVORA, P. *Metody pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. 2001. ISBN 80-85931-79-6.

JŮVA, V. sen., JŮVA, V. jun. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: Paido. 1997. ISBN 80-85931-43-5.

JŮVA, V., VESELÁ, Z. *Dějiny výchovy, školy a pedagogiky*. Praha: SPN. 1988.

HERRE, F. *Marie Terezie: Velká žena na habsburském trůně*. 2004. Praha: Brána, 2004. ISBN 80-7243-219-2.

JŮZL, M. *Základy pedagogiky*. 2010. Brno: IMS, 2010. ISBN 978-80-87182-02-4.

KAVKA, F. *Bílá hora a české dějiny*. 2003. Praha: Garamond, 2003. ISBN 80-86379-52-3.

KOMENSKÝ, J. A. *Kšaft umírající matky jednoty bratrské*. 1945. Brno: Českobratrské knihkupectví, 1945.

KOMENSKÝ, J. A. *Vybrané spisy: Velká didaktika*. Praha: Komenium, 1930.

KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7178-944-5.

PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.

ŘÍČAN, R. *Dějiny jednoty bratrské*. Praha: Kalich, 1957.

STANĚK, J. *Naše národní obrození*. Brno: Ústřední spolek učitelský na Moravě a Slezsku, 1921.

SOMR, M. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: SPN, 1987.

ŠTVERÁK, V. *Stručné dějiny pedagogiky*. Praha: SPN, 1988.

VORLÍČEK, Ch. *Úvod do pedagogiky*. Praha: Nakladatelství H & H, 2000. ISBN 80-86022-79-X.

VOSTŘEL, Z. *Jan Amos Komenský: Orbis sensualis pictus*. Brno, Seminární práce. IMS Brno. 2009.

INTERNETOVÉ ODKAZY

http://cs.wikipedia.org/wiki/Jakub_Jan_Ryba

[http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Svoboda_\(pedagog\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Svoboda_(pedagog))

http://cs.wikipedia.org/wiki/Johann_Ignaz_Felbiger

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Amerling.JPG>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Gustav_Adolf_Lindner_Vilimek.jpg

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Jan_Blahoslav.JPG

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/41/Maria_Theresia11.jpg

<http://www.gjbi.cz/historie-skoly.php>

<http://www.ch-radic.cz/zivotopis.php>

<http://www.ohistorii.estranky.cz/clanky/slavni-habsburkove/marie-terezie.html>

<http://www.osobnosti.net/foto/j/jan-amos-komensky/7.jpg>

PŘÍLOHY

1. příloha č. 1 – dotazník

